

KA

Veileder for sikring av åpne kirker

Utgitt: August 2019

Tekst: KA

Foto: NIKU

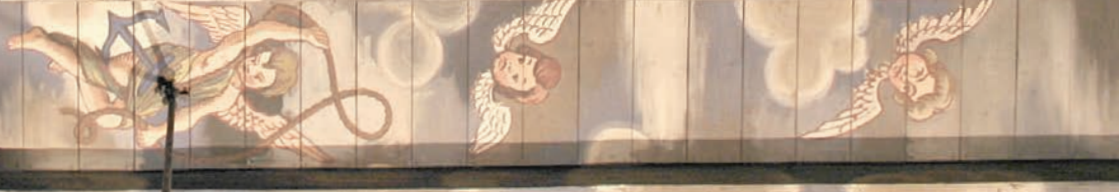
Forsidefoto: Tylldalen kirke,
Torild Granhaug

Layout og design: Lillian Ø. Widlic

Formålet med denne brosjyren er å gi råd og veiledning til menigheter og fellesråd for hvordan kirker kan sikres på en god og trygg måte, slik at flere kirker kan stå mer åpne og tilgjengelige for alle som ønsker å søke seg hit.

ISBN 978-82-7991-249-1

1000 i opplag

Innhold

En åpen kirke for alle!	7
Sikkerhetsplan	9
Fire trinn for å sikre et åpent kirkerom	11
1. Registrer og dokumenter verdifulle inventardeler	11
2. Gjør en risikovurdering	11
3. Skap gode rutiner for kontroll	13
4. Gjør tiltak som kan redusere risiko for uhell, hærverk og tyveri	14
Hvis et innbrudd eller en skade har skjedd	17
Forsikringsvilkår ved åpne kirker	19

En åpen kirke for alle!

Gjennom historien har kirkebyggene hatt en sentral plass i folks liv. De var gjerne lokalsamfunnets eneste offentlige bygg, og en sentral arena i det sosiale liv. Ser man på bygningers utvikling i Norge er det kun kirkebyggene som står igjen som tidsvitner med kjennetegn, utviklingstrekk og forskjeller i en tidsakse på 1000 år. Kirkebyggene har vært og er praktbygg med kunstneriske utsmykninger som gjerne representerer noe av det ypperste innenfor byggeteknikk, håndverk og kunst.

Men først og fremst er kirkene brukshus – de er bygget til feiring av gudstjeneste. Her markeres også mange av de viktigste hendelser i menneskers liv: dåp, konfirmasjon, vielser og begravelser. Hit søker noen seg for stillhet og ro, for å tenne et lys, høre en konsert eller for å oppleve et vakkert rom.

Å åpne opp kirkene og la folk få ta del i byggene på ulike måter og ut fra ulike behov er et viktig aspekt ved det å drive kirke i vår tid. En åpen dør skaper en større tilhørighet til kirkene for flere!

Sikkerhetsplan

Den norske kirke har et viktig samfunnsoppdrag med å ivareta fellesskapets verdier og sørge for at kirkebyggene er tilgjengelige og forsvarlig sikret. En utvidet bruk av kirkebygget, som at kirkene oftere kan besøkes, fordrer at kirkene sikrer de verdiene som finnes der. Dette gjøres gjennom å vurdere hvilke risikoer en åpen kirke medfører og hvordan disse kan unngås. Dette kaller vi en sikkerhetsplan.

Hvert kirkebygg bør ha sin egen sikkerhetsplan. Planen skal inneholde konkrete tiltak for arbeid med sikkerhet for personal, besøkere, bygningen og inventar. Det bør fremgå tydelig hvem som gjør hva hvis en uønsket hendelse inntreffer og beskrive hvilke varslingsveier som er relevante. Det er også viktig at sikringsplanen finnes tilgjengelig dersom noe skulle skje. Husk at sikringsplanen er et levende verktøy som må følges opp kontinuerlig og justeres når det har skjedd endringer i for eksempel personal eller drift.

✠ + ✠ + ✠ + ✠ + ✠

Fire trinn for å sikre et åpent kirkerom

1. Registrer og dokumenter verdifulle inventardeler

Kunnskap om hva man har av interiør og inventar er en forutsetning for å kunne vurdere konsekvensene av eventuelle tap. Et viktig første tiltak for å forebygge tyverier fra kirkebygg er derfor å registrere inventaret i Kirkebygdatabasen.

Når inventaret er registrert er det blitt sporbart tilbake til eier. Gjennom dette blir inventaret mindre attraktivt å stjele. Inventarmodulen i Kirkebygdatabasen er utformet etter en internasjonal standard for kunst- og kulturminneregistrering utviklet av Object-ID, Interpol og UNESCO. Gjennom dette kan gjenstander som er registrert i Kirkebygdatabasen raskt etter et tyveri etterlyses internasjonalt.

2. Gjør en risikovurdering

Kjernen i en risikovurdering er at man vurderer sannsynligheten for at noe skjer, sett opp mot konsekvensen av hendelsen. Dette gjøres ved å kartlegge hva som kan gå galt og iverksette ulike tiltak for å forhindre at en uønsket hendelse finner sted. Uønskede hendelser kan være alt fra uhell, tyveri som ikke er planlagt (tyveri når situasjonen byr seg) til planlagte tyveri av profesjonelle

TIPS

Når inventaret er registrert kan man henge opp et skilt utenfor kirken hvor man informerer på flere språk (norsk og engelsk) at alt inventaret i kirken er registrert og sporbart.

kriminelle – disse tyveriene kan like gjerne finne sted på nattetid da kirken er stengt, som på dagtid.

En risikovurdering kan for eksempel gå for seg slik:

- Hva er **sannsynligheten** for at alterkalken på alteret blir stjålet? Alterkalken er av ekte sølv belagt med gull og har en stor økonomisk verdi. Sannsynligheten for at noen skulle ta den med seg er ganske stor fordi kirken ligger i et øde område med lite bebyggelse, samtidig som den er åpen uten tilsyn.
- Hva er **konsekvensen** hvis noen stjeler alterkalken på alteret? Konsekvensen er stor fordi den er fra middelalderen og fredet gjennom kulturminneloven og av høy kulturhistorisk verdi. Å miste den vil være et stort tap lokalt og nasjonalt.
- Med **høy sannsynlighet og store negative konsekvenser** vil det være en **høy risiko** knyttet til situasjonen.
- Sannsynligheten for at kalken kan bli stjålet er mindre når kirken er åpen med tilsyn.
- Sannsynligheten er minst når alterkalken oppbevares i en safe når kirken er åpen uten tilsyn.

På bakgrunn av en slik vurdering må man ta et bevisst valg i forhold til den risikoen man er villig til å ta. I dette tilfellet kunne man bestemt at alterkalken er av en så stor verdi at man ikke er villig til å ta risikoen på at den blir stjålet. Derfor må den oppbevares i safe hvis kirken står åpen uten tilsyn.

Dersom alterkalken ikke hadde den store kulturhistoriske verdien, si den var en nyere type laget i keramikk, ville vurderingen antagelig blitt en annen:

- **Hva er konsekvensen hvis noen stjeler den nye alterkalken i keramikk på alteret?** Konsekvensen er forholdsvis lav fordi man kan kjøpe en ny av samme kvalitet og til en lav pris.
- **Hva er sannsynligheten for at alterkalken blir stjålet?** Sannsynligheten er ganske lav fordi den ikke har noen verdi.

I dette tilfellet kan konsekvensen tillate at alterkalken står på alteret selv om kirken er uten tilsyn.

Det er viktig å huske at et risikobilde ikke er statisk; det vil stadig kunne endre seg. Derfor er det lurt å gjøre nye vurderinger årlig.

3. Skap gode rutiner for kontroll

Faste rutiner for tilsynsrunder bør inngå i sikkerhetsplanen og den daglige forvaltningen av kirken. Ha en fast liste over hva og hvilke ting som skal sees over. Det trenger ikke være avansert eller ta lang tid.

Her er tips til gode rutiner når kirken skal være åpen:

- Gjennomfør en daglig tilsynsrunde inne og ute.
- Se til ubemannede kirker daglig, gjerne til uregelmessige tider.
- Samordne arbeid på gravplassen med åpningstider.

TIPS

Bakerst i brosjyren finnes flere eksempler på hvordan man gjennomfører en risikovurdering innenfor ulike temaer som er relevante for en åpen kirke.

- Vær observant hvis det er ukjente personer som oppfører seg mistenkelig rundt kirken.
- Avklar roller ved eventuell kritisk hendelse: hvem gjør hva.

4. Gjør tiltak som kan redusere risiko for uhell, hærverk og tyveri

Her er noen tips til hvordan man med enkle virkemidler kan redusere farer for uheldige hendelser. Ikke alle tiltak trenger å være like omfattende eller kostbare.

- Sett opp sperrebånd for å redusere tilgang til deler av kirkerommet som for eksempel koret eller områder hvor det henger løse gjenstander på veggen. Tiltaket hindrer ikke at noe skjer, men sender et signal om at man kan gå hit, men ikke lenger.
- Plassér verdifulle løse inventardeler som er lette å ta med seg i tilstøtende rom som holdes låst.
- Oppbevar objekter av sølv i en safe.
- Plassér verdifulle inventardeler som sjeldent eller aldri er i bruk i en tyverisikker monter.
- Lås fast middelalderskulpturer eller andre verdifulle gjenstander på sin plass i kirkerommet med en individuell tilpasset mekanisk tyverisikring.

HUSK!

Et fastlåst inventar er vanskeligere å evakuere i en nødsituasjon, og redningstjeneste trenger å vite hvilke inventar som er låst og hvor nøklene befinner seg.

En god dialog mellom menighetsråd og fellesråd, samt en ansvarsfull planlegging og gode rutiner, vil gjøre det mulig at flere kirkedører kan stå mer åpne for besøk av menigheten, lokalbefolkningen og tilreisende.

TIL KUNNSKA
FOR THE GARRISON
AND THE NURSERY

Hvis et innbrudd eller en skade har skjedd

Selv om det svært sjeldent skjer tyveri fra kirkene våre, er det viktig å være føre var og gjøre forebyggende tiltak. Økokrim har varslet at man må forvente en økning i kunst- og kulturkriminalitet fra kirkene fremover. Derfor skal man være klar over truslene og iverksette risikoreduserende tiltak som en viktig del av arbeidet med å planlegge for åpne kirker. Det er også viktig å vite hva man skal gjøre hvis innbrudd eller skade har skjedd.

Det er viktig å melde fra til politiet med en gang hvis noe blir stjålet fra kirken. Deretter må man legge anmeldelsesnummeret inn på den aktuelle gjenstandsregistreringen i Kirkebyggdatabasen. Politiet kan da få tilgang til bilder og opplysninger og gjenstanden kan etterlyses via Interpol.

TIPS

Meld fra til politiet med en gang hvis noe blir stjålet fra kirken.

Forsikringsvilkår ved åpne kirker

Kirkebyggenes forsikringsvilkår kan variere fra selskap til selskap. KAs kirkebyggforsikringsordning som brukes av mange fellesråd, har vilkår som sier at verdifulle løse gjenstander skal låses inn i safe eller oppbevares i et avlåst tilstøtende rom hvis kirken holdes åpen uten tilsyn. Det finnes videre også bestemmelser om at særdeles verdifulle gjenstander, som f.eks. en gammel middelalderskulptur som henger på veggen, må ha et oppheng som gjør det vanskelig å ta den ned og/eller sikres med en objektalarm med direktevarsling til bemannet alarm-sentral. Alle gjenstander eldre enn 1537 er fredet etter kulturminneloven og bør ivaretas på en forsvarlig måte.

Det er også viktig å undersøke med ditt forsikrings-selskap hvilke retningslinjer som gjelder for dine kirker.

For mer informasjon, veiledning og tips

- KAs hefte «Kunsten å sikre en kirke». Her finner du informasjon, veiledning og praktiske tips til arbeidet med å lage en sikringsplan for kirkebygg.
- KAs hefte «Kunsttyveri fra kirkebygg – En veileder for politiet og kirkeverger». Her finner du informasjon om hvordan du kan samarbeide med det lokale politi.
- KAs risikomatrise ligger tilgjengelig i Kirkebygg-databasen. Her finner du ytterligere informasjon vedrørende risikovurdering av tyveri og brann i kirkebygg.

SE OGSÅ

«Risikovurdering for åpne kirker» som er tilgjengelig for nedlastning i Kirkebyggdatabasen.

OM DENNE VEILEDEREN

Formålet med denne brosjyren er å gi råd og veiledning til menigheter og fellesråd for hvordan kirker kan sikres på en god og trygg måte, slik at flere kirker kan stå mer åpne og tilgjengelige for alle som ønsker å søke seg hit.

KA

KA: www.ka.no / 23 08 14 00 / ka@ka.no